

Ute av øye – ute av sinn

En rapport om forsvinninger av enslige mindreårige asylsøkere fra norske asylmottak

Februar 2008

Innhold:

Forord	
1. Bakgrunn for rapporten.	5
2. Enslige mindreårige asylsøkere som kommer til Norge.	5
2.1. Hva er en enslig mindreårig asylsøker?	5
2.2. Hvor mange kommer?	5
2.3. Hvor kommer de fra?	6
2.4. Mottak for enslige mindreårige asylsøkere	6
3. Forsvinninger.	6
3.1. Hvem skal regnes som forsvunnet?	6
3.2. Statistikk over forsvinninger	7
3.3. Mulige konsekvenser ved forsvinninger av EMA	7
4. Gjennomgang av statlige retningslinjer og forholdet til gjeldende praksis. . .	8
4.1 Generelt om utredningen og om våre metoder	8
4.2 Mottakenes ansvar	9
4.3 UDIs ansvar	12
4.4 De lokale politidistriktenes ansvar	14
4.5. Politiets Utlendingsenhets ansvar	17
5. Våre anbefalinger	18

Savnet!

Enslige mindreårige asylsøkere er en gruppe barn som PRESS – Redd Barna Ungdom har jobbet for lenge. De er kanskje de mest utsatte barna som befinner seg i Norge, og de er diskriminert i forhold til «norske» barn i samme situasjon. De er uten foreldre i Norge og de er alene i verden. Disse barna er sårbare. I følge FNs barnekonvensjon er det staten som har ansvaret for å ivareta disse barnas rettigheter. Dette er mangelfullt i dag. Siden 2000 har over 600 enslige mindreårige asylsøkere blitt borte fra asylmottaket. Når et norsk barn forsvinner setter politi, media og pårørende himmel og jord i bevegelse for at barnet skal komme til rette. Forsvinninger av enslige mindreårige asylsøkere blir forbigått i stillhet. Få av sakene blir etterforsket. Barna kan være utnyttet i menneskehandel, de kan være tvunget inn i kriminelle miljøer eller de kan være drept. Ingen vet sikkert hva som skjer fordi ingen leter. PRESS hadde i 2004 en nasjonal kampanje rettet mot justisministeren for at han skulle gi politiet instruks om å lete etter enslige mindreårige som forsvant. Det ble satt ned en arbeidsgruppe i departementene som skulle se på saken. De legger snart frem sin rapport og sine anbefalinger for den sittende justisministeren, Knut Storberget. Vår rapport er en oppfølging av vår tidligere kampanje og er et viktig supplement til gruppas rapport. Vi har gått gjennom retningslinjene som eksisterer på området, sett om de blir fulgt og vi gir anbefalinger om nye retningslinjer der vi har funnet hull i dagens praksis. Våre funn er klare: Politiet gjør ikke nok for å finne enslige mindreårige som forsvinner fra asylmottak i Norge. Dette er brudd på en rekke grunnleggende barnerettigheter og det krever handling for å få slutt på disse rettighetsbruddene.

Mari Sognæs Andresen,
Leder PRESS – Redd Barna Ungdom

1. Bakgrunn for rapporten

PRESS Redd Barna Ungdom (heretter PRESS) har som mål å arbeide for en verden der barns rettigheter, slik disse er formulert i FNs konvensjon om barnets rettigheter, er innfridd.

Setningen over definerer PRESS sitt formål, og er hentet fra vedtektene. Siden oppstarten i 1995 har PRESS jobbet for barns rettigheter i hele verden, også i Norge. Norske myndigheters brudd på asylsøkende barns rettigheter har vært en del av arbeidet vårt i all den tid PRESS har eksistert.

Forsvinninger av enslige mindreårige asylsøkere er et komplekst problem, som i de senere år har blitt aktualisert blant annet gjennom søkelys på fenomenet menneskehandel. PRESS mener at forsvinninger av enslige mindreårige asylsøkere må sees på som et problem i seg selv, med alle de rettighetsbrudd en forsvinning kan medføre når en ikke vet hva som skjer med barnet.

For å unngå at barns rettigheter blir brutt er det viktig å se på både forebygging og oppklaring av forsvinninger. Denne rapporten tar imidlertid bare for seg det som skjer etter at et barn forsvinner, og gir således ingen anbefalinger om forebygging av forsvinningssaker. PRESS har i vår utredning tatt utgangspunkt i de statlige retningslinjer som regulerer de forskjellige instansenes ansvar etter en forsvinning, nærmere bestemt UDIs rundskriv 2001-067.

Avviket mellom de statlige retningslinjene og etatenes praksis er så stort at PRESS valgte å nedtegne dette i denne rapporten. I tillegg til anbefalinger om hvordan man kan endre praksisen slik at den oppfyller retningslinjene, gir vi også kommentarer på det vi mener er mangler i de statlige retningslinjene, og forslag til forbedringer av disse.

Våre anbefalinger i denne rapporten bygger på det vi mener er en helhetlig ivaretagelse av barnets beste, som er et av Barnekonvensjonens generelle prinsipper. Disse anbefalingene gir ikke rom for kompromisser, men må innarbeides som arbeidsprinsipper i de forskjellige ansvarlige etatene, for best mulig ivaretagelse av barnets rettigheter.

2. Enslige mindreårige asylsøkere som kommer til Norge

2.1. Hva er en enslig mindreårig asylsøker?

Enslige mindreårige asylsøkere er fellesbetegnelsen på alle barn og unge under 18 år som kommer til landet uten foreldre, eller som ikke har andre voksne med foreldreansvar i Norge. Dette inkluderer også de som kommer til landet i følge med andre voksne enn sine egne foreldre, for eksempel sammen med eldre søsken, tante, onkel eller lignende.

Det er stor forskjell i alderen på EMA som kommer til Norge, men hovedtyngden ligger mellom 16 og 18 år, og de fleste er gutter.

2.2. Hvor mange kommer?

Dette er en oversikt over enslige mindreårige asylsøkere som er kommet til Norge i tidsrommet 01.01.2007 - 30.09.2007.

Disse tallene er hentet fra UDIs nettsider og er basert på alderen søker selv oppgir ved ankomst. Om søkeren på et senere tidspunkt skulle vise seg å være over 18 år etter for eksempel alderstesting, vil dette ikke komme frem av statistikken.

Region	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	I år
Europa	-	1	1	-	4	1	5	4	1	17
Afrika	2	11	8	2	4	6	13	9	6	61

Asia	21	16	8	14	9	8	19	20	28	143
Andre	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Total	23	28	17	16	17	15	37	34	35	222

Her er også en oversikt over hvor mange EMA som er kommet til Norge de siste årene:

2006: 280

2005: 322

2004: 246 (de syv første månedene)

2003: 916

2002: 894

2001: 561

2000: 556

2.3. Hvor kommer de fra?

I 2006 ankom det enslige mindreårige fra 38 ulike land til Norge. Majoriteten av de enslige mindreårige var gutter som oppga å være i aldersgruppen 16 – 18 år. De fleste hadde sin bakgrunn fra Afghanistan, Somalia og Irak.

2.4. Mottak for enslige mindreårige asylsøkere

Det finnes 5 asylmottak for EMA mellom 15 og 18 år, og ett omsorgsenter for EMA under 15 år. Alle EMA som kommer til Norge blir først plassert på Hvalstad transittmottak for EMA. Et transittmottak er et midlertidig asylmottak som asylsøkere oppholder seg på mens asylintervju og undersøkelser blir foretatt. Deretter blir de plassert på ett av de andre asylmottakene. Det er UDI som har ansvaret for disse asylmottakene og dermed den overordna omsorgen for EMA. Unntaket er omsorgssenteret som ligger inn under Barnevernet.

3. Forsvinninger

3.1. Hvem skal regnes som forsvunnet?

Fra UDIs rundskriv 2001-067:

En enslig mindreårig asylsøker eller flyktning er forsvunnet når han/hun har vært borte fra mottaket i mer enn 24 timer, oppholdsstedet er ukjent og vedkommende er meldt savnet til politiet.

3.2. Statistikk over forsvinninger

UDI opererer med forskjellige statistikker over forsvinninger av enslige mindreårige asylsøkere. Tallene under er innhentet på forespørsel fra PRESS, jfr. vår kontakt Nils Olav Refsdal i «Eining for statistikk og analyse» i UDI.

Aldersfordeling for dei som ikkje har vendt tilbake eller oppgitt ny adresse pr 31.10.2007

Alder på søknadstidpunktet

	Under 15 år	15-18 år
2000	7	58
2001	15	67
2002	7	113
2003	6	112
2004	5	77
2005	9	43
2006	4	35
2007 pr 31.10	2	43
I alt	55	548

- Samtidig opplyser UDI i utkastet til Norges 4. Rapport til FNs Barnekomitè at tallet for 2007 fram til 30.09 var 9 forsvinninger.
- I Aftenposten torsdag 24.10.08 opplyser UDI at tallet for forsvinninger i 2007 var 11.

Det synes med andre ord uklart for oss hvordan UDI fører sin statistikk, og om man eventuelt opererer med flere kategorier i forsvinningssaker. PRESS vil understreke at enhver forsvinning representerer et mulig rettighetsbrudd (se pkt. 3.3. om konsekvenser), og forsvinningsaken blir et rettighetsbrudd idet ansvarlige etater ikke gjør nok for å finne barnet.

3.3. Mulige konsekvenser ved forsvinninger av EMA

Grunnet manglende leting etter de barna som opp gjennom årene har forsvunnet, har man i Norge lite eller ingen empiri på hva som skjer med barna etter at de forsvinner. Politiet og UDI har overfor PRESS uttrykt antakelser om at barna enten reiser videre til andre land for å søke asyl der, eller reiser tilbake til hjemlandet. Det er imidlertid ikke forskning i Norge som dokumenterer dette.

I Sverige gjorde det svenske Migrationsverket i 2002 en undersøkelse¹ som tok sikte på å spore opp alle barna som forsvant innenfor en avgrenset periode. Undersøkelsen konkluderer med at i 11 av 103 forsvinningssaker fantes det informasjon som gav anledning til å være bekymret for trafficking.

PRESS mener at det bør gjennomføres en liknende utredning i Norge, der man ikke bare prøver forsvinningssakene mot menneskehandel, prostitusjon og kriminalitet, men også mot andre rettighetsbrudd som tap av skolegang, tap av identitet og andre forhold.

¹ Rapporten har nummeret N-11-2003-18696

4. Gjennomgang av statlige retningslinjer og forholdet til gjeldende praksis

4.1. Generelt om utredningen og om våre metoder

PRESS har tatt utgangspunkt i UDIs rundskriv 2001-067 «Enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger for forsvinner fra mottak.» (heretter rundskrivet). I den videre utredningen vil vi behandle de forskjellige etatenes ansvar gitt etter rundskrivet hver for seg. Utklipp fra rundskrivet står for seg selv i tekstramme. Til behandlingen av hver instans sitt ansvar vil vi gjengi våre funn i dagens praksis. Vi vil også kommentere underveis der vi mener at en etat har manglende eller svake retningslinjer.

Metodene for utredningen har i alle hovedsak vært intervju med ulike ansvarshavende hos de forskjellige instansene. I noen tilfeller har vi lyktes med å komme i kontakt med nøkkelpersoner (ledere på mottak, etterforskningsledere i politiet med videre), mens vi i mange tilfeller har opplevd uklarhet hos de enkelte instansene i hvem som sitter på kompetanse og ansvar i forhold til feltet. Intervjuene har vært foretatt over telefon og gjennom møter, og bakgrunnen for intervjuene har blitt gjort kjent for intervjuobjektene i forkant av intervjuene.

4.2. Mottakenes ansvar

Utklipp fra rundskrivet:

MOTTAKENES ANSVAR

NÅR ENSLIGE MINDREÅRIGE IKKE KOMMER TILBAKE FRA BESØK/PERMISJON TIL AVTALT TID

Et hvert fravær skal avtales mellom den ansvarlige på mottaket og vedkommende som den enslige mindreårige skal besøke. Personen(e) som den mindreårige ønsker å besøke skal kontaktes i forkant av at besøk/permisjon innvilges. Adresse og telefonnummer noteres, og det skal gjøres avtale om tidspunkt for tilbakekomst. Vedkommende skal legitimere seg. Søkere bør ikke gis permisjon før de har gjennomført asylintervju.

Hvis den mindreårige ikke kommer tilbake fra besøk/permisjon til avtalt tid, skal mottaket **umiddelbart** undersøke årsaken ved å ta kontakt med oppgitt besøksadresse. Hvis dette ikke bringer klarhet i hvor den mindreårige er, gjelder melderutiner for enslige mindreårige som forsvinner fra mottak. Dersom det er behov for permisjon under opphold i transittmottak, skal UDI v/ Koordineringsenheten ha informasjon dersom den enslige mindreårige blir borte fra mottaket før asylintervju er foretatt.

NÅR ENSLIGE MINDREÅRIGE FORSVINNER FRA MOTTAK

Dersom en enslig mindreårig forsvinner fra mottaket skal politi, verge/hjelpeverge, advokat, barneverntjenesten i den kommunen mottaket ligger og eventuelle pårørende varsles. Vedkommende meldes savnet til nærmeste politimyndighet senest innen 24 timer etter at vedkommende er savnet fra mottaket. Meldingen skal skje på UDIs skjema for melding om enslige mindreårige som er savnet. Mottaket skal deretter sende utfylt savnet-skjema til sitt regionkontor, med kopi til UDI Regionkontor Midt-Norge. UDI v/ Koordineringsenheten skal ha melding dersom den enslige mindreårige blir borte fra transittmottak før intervju er tatt.

Mottaket skal på forhånd ha kontaktet eventuell oppgitt besøksadresse og opplyse om resultatet av denne kontakten på meldeskjemaet til politi og regionkontor Midt-Norge. Det er av betydning at mottaket gir flest mulig opplysninger om omstendighetene rundt forsvinningen. Hensikten med meldingene er å få kunnskap om det er grunn til å frykte at den enslige mindreårige har vært utsatt for en ulykke eller en kriminell handling eller annet. Aktuell informasjon kan være om vedkommende har tatt med seg sine eiendeler, har forlatt mottaket alene eller sammen med noen, om vedkommende har gitt informasjon om at han/hun vil forlate mottaket og om personen lider av alvorlig sykdom osv.

NYE OPPLYSNINGER

Hvis mottaket i ettertid får ny informasjon som kan kaste lys over hvor den mindreårige er, skal dette meldes skriftlig videre til lokalt politi, barneverntjenesten i kommunen, verge/hjelpeverge, advokat og eget regionkontor, med kopi til UDI Regionkontor Midt-Norge. UDI v/Koordineringsenheten skal ha informasjon dersom søker som ikke er intervjuet kommer tilbake.

For å følge opp dette punktet tok PRESS kontakt med de fem mottakene for EMA (omsorgssenteret på Eidsvoll ikke inkludert). Samtaler med mottak for EMA om forsvinninger:

Dale mottak:

Samtale ca.28.01.2008:

2 enslige mindreårige asylsøkere ble meldt savnet i 2007. Når en EMA forsvinner, sendes det en forsvinningsmelding til UDI Vest og Midt-Norge og til Sandnes politistasjon. I disse tilfellene tok politiet ikke kontakt med mottaket.

Samtale torsdag 22.02.2008:

Snakket med avdelingsleder for EMA-avdelingen. Opplyser at det ikke er så mange forsvinninger. Bare én i fjor, og én året før. Disse hadde fått avslag, og reiste til andre land for å søke asyl. Mottaket har ofte kontakt med disse fortsatt, og tror de er i trygge hender. I år var det én person som forsvant som dukket opp igjen. Denne gutten fryktet for at politiet skulle komme å tvangsreturnere han fordi han hadde fått avslag. Han var borte i 15 dager, og bodde da hos onkelen, men ville ikke oppgi denne adressen. Han returnerte da advokaten hans forsikret han om at han ikke skulle bli tvangsreturnert. Mottaket hadde hele tiden kontakt med både gutten og onkelen. Mottaket melder alltid i fra dersom et barn ikke har vært på mottaket i løpet av natta. Dette gjøres via meldingsskjemaet til de riktige instansene. Dette skjedde også i disse tre sakene selv om de visste hvor barna var. De har aldri hørt noe fra verken politi eller barnevern.

Lyng mottak:

Samtaler 07.02.2008:

Snakket med mottaksleder. Så vidt han husket var det en forsvinning av EMA i fjor, tidligere år har det vært flere. På Lyng mottak melder de fra til politiet via faks med en gang noen ikke kommer hjem til avtalt tid og de ikke får tak i vedkommende på mobil. De har ikke fått noen respons fra politiet på saken de meldte i fjor.

Samtale 22.02.2008:

Snakket med mottaksleder. I fjor var det en gutt som forsvant. Han hadde fått avslag på søknaden, og de "skjønte" at han ville forsvinne. Han hadde forbindelser i Tyskland. Det var ofte at barn forsvant tidligere, men heldigvis ikke så mye nå lenger. De har gode rutiner for at de sender en faks til politiet dersom et barn ikke kommer til avtalt tid, og de ikke når han/henne på mobil. Som vanlig kommer de tilbake neste dag og har bodd hos noen kompisar eller familie. Dersom barnet ikke kommer tilbake neste dag, ringer de politiet, for da er det mer alvorlig. Mottaksleder visste ikke hva politiet gjorde videre i saken etter dette, men presiserte at mottaket er mer enn villig til å hjelpe til. Dersom et barn ikke er returnert etter 3 dager, skrives det ut av mottaker og det er opp til politiet hva som gjøres.

I forhold til de som returnerer opplyser mottaksleder at de er som en stor familie som har mange miljøarbeidere som er tette med barna. De vil oppdage om det har skjedd noe alvorlig.

Leira mottak:

Samtale 22.02.2008:

Snakket med ansatt. Vedkommende var opptatt av at han ikke kunne gi gode nok svar, da mottaksadministrator var fraværende. Videre opplyser vedkommende at det skjer forsvinninger svært sjeldent. Dersom noen forsvinner, meldes dette i fra til alle instanser via forsvinningsmeldingen fra UDI. I tillegg ringer de politiet, de har direkte kontakt med de. Alle saker meldes i fra uansett hva de tror har skjedd. Av de som forsvinner er det så å si ingen som kommer tilbake.

Sjøvegan:

Samtale i begynnelsen av januar:

Snakket med mottaksleder. Sjøvegan bruker UDIs meldingsskjema med tillegg de har laget selv. De mente det opprinnelige skjemaet ikke var dekkende nok, og heller ikke systemet for registrering innad i UDI. Derfor har UDI problemer med å gi oss gode tall. Mente ordet "forsvinning" var feil ord å bruke, de fleste visste de jo hvor har flyttet, og hadde fortsatt kontakt med de. Opplevde av og til at han snakket med de som flyttet der de hevdet at de var i Sverige, men han mente klart de var i Tyskland (han har lært seg lyden av tyske sirener). Kom med også med et eksempel om et tjetjensk søskenpar som var borte i 6 måneder, kom så tilbake med en ny identitet og som tvillinger.

Hvalstad:

Samtale 22.02.2008:

Snakket med informasjonsarbeider ved transittavdelingen. Sier det ikke er mange som forsvinner, det var 4 i fjor som ikke dukket opp igjen. Det skjer også at noen forsvinner og kommer tilbake, men det hadde ikke mottaket noen tall på. De har rutiner på å melde i fra til de riktige instansene gjennom UDIs meldeskjema. Dette skjer etter 24 timer, men ofte tidligere. Visste ikke hva som ble gjort fra politiets og barnevernets side, men regnet med de tok kontakt. Mottaket videreformidler også all informasjon de har på barnet. De har et tett samarbeid med barnevernet som blir koblet inn hvis barnet dukker opp igjen. Det vurderes om spesielle barnevernstiltak og eventuelt forflyttingskal iverksettes. Mener det ofte er grunner til bekymring når barna forsvinner. De prøver også selv å spørre barna hvor de har vært, men er usikker på om de får et svar som er sant. De skal snart få 2 nye stillinger på miljøarbeidere med fokus på menneskehandel.

Samtale 22.02.2008:

Snakket med ansatt ved ordnært mottak. Han kunne fortelle han ingen forsvinner og ikke dukker opp igjen (dog han virket ikke som hadde så mye konkret informasjon). Men sa at noen forsvinner og kommer tilbake etter to timer eller en dag. På konkret spørsmål om det var noen som var borte i flere dager, for eksempel tre, sa han at de hadde tre slike saker i fjor. Han sa at dette var fordi de hadde vært hos familie eller "hengt" med venner i Oslo. Han sa at de alltid melder i fra til politiet på disse sakene om de ikke hadde kommet hjem om kvelden, det er de lovpålagt. Dersom det går flere dager, melder de i fra til de andre (verge, barnevern, advokat).

PRESS påpeker følgende:

Mottakene ivaretar sitt ansvar i forhold til gjeldende føring gitt i rundskrivet. Etter PRESS sin oppfatning kunne de vært mer aktive overfor politiet for å etterspørre ettersøking eller etterforskning i sakene der de er bekymret. Vi understreker at dette ikke er hjemlet i rundskrivet og at mottakene således ikke er pålagt dette. Videre mener vi at 24-timerfristen for å melde inn barn som savnet til politiet ikke sikrer barna godt nok. Den som forsvinner kan komme seg langt unna på 24 timer, noe som vanskeliggjør leting av barnet. Det bør vurderes å kutte mye i meldefristen.

4.3. UDIs ansvar

Utklipp fra rundskrivet:

UTLENDINGS DIREKTORATETS ANSVAR

UDI har den faktiske omsorgen for de enslige mindreårige i mottak og således en naturlig plikt til å følge opp forsvinnings sakene.

TETT OPPFØLGING FRA REGIONKONTORENE VED FORSVINNINGER

I de situasjoner hvor det ikke tydelig fremgår at mottaket har fulgt gjeldende melderutiner, påhviler det mottakets regionkontor et ansvar å se til at dette umiddelbart følges opp. Lokalt regionkontor skal således vite om mottaket har kontaktet besøksadresse, og om politi, verge, advokat, barneverntjenesten i kommunen og eventuelle pårørende er varslet.

Lokalt regionkontor skal videre sende kopi av alle savnet meldingene til barnevernvaktene og utekontaktene i egen region og eventuelt til barnevernvakten i Oslo og Oslo Politidistrikt når det er mistanke om at den enslige mindreårige har reist til Oslo.

Det enkelte regionkontor er ansvarlig for at opplysninger om omstendighetene rundt uteblivelsen fra mottaket påføres mottaksmerknadsfeltet i DUF. Alle endringer i merknadsfeltet skal påføres dato og initialer.

Ved nye opplysninger må regionkontoret vurdere om de skal omregistrere den mindreårige, slik at han/hun ikke lenger står registrert som savnet. Eksempelvis kan man i ettertid få bekreftet at den mindreårige oppholder seg ved en kjent adresse under trygge forhold, og således kan omregistreres. Regionkontorene melder fra om nye opplysninger til Regionkontor Midt-Norge.

Lokalt regionkontor skal videre varsle alle andre etater (eventuelt personer) som har mottatt savnet- melding dersom den enslige mindreårige kommer til rette.

REGIONKONTOR MIDT-NORGES ANSVAR

UDI regionkontor Midt-Norge har det koordinerende ansvaret for å følge opp sakene som gjelder enslige mindreårige som er meldt savnet fra mottak, herunder påse at regionkontorene og mottakene følger gjeldende retningslinjer. Regionkontor Midt-Norge skal sende kopi av alle savnet meldingene til Politiets Utlendingsenhet.

Regionkontor Midt-Norge melder løpende fra til Politiets Utlendingsenhet om all informasjon de mottar som kan kaste lys over hvor den enkelte enslige mindreårige befinner seg. De skal også melde fra til Politiets Utlendingsenhet når en enslig mindreårig ikke lenger er savnet, men har kommet tilbake til mottaket eller oppholder seg på kjent adresse. denne informasjonen sendes også fra Regionkontor Midt-Norge til UDI v/Koordineringsenheten og til lokalt regionkontor.

For å følge opp dette punktet tok PRESS kontakt med UDI. Referat fra PRESS sine samtaler med UDI:

Dato 15.01.08

Samtale med ansatt ved UDIs Regionkontor i Midt-Norge (Koordineringsenheten for oppfølging av forsvinningsaker).

- Ikke enig i at det er et stort problem (regnet i antall barn som forsvinner).
- Påpeker at mange av de som forsvinner dukker opp under trygge omgivelser i andre land, og at det derfor er vanskelig å forsvare prioritering av søk etter alle forsvunne barn.
- Kunne likevel ønsket seg mer innsats fra politiet.
- Tror det henger sammen med ressursbruken og de interne prioriteringene i politiet. Blir ofte en salderingspost.
- Mener at oppfølgingen fra UDI kan håndteres på en bedre måte enn nå, både ved regionkontorene og i koordineringsenheten ved regionkontoret i Midt-Norge.

Dato: 17.01.08

Samtale med ansatt ved UDI Oslo.

- Er enig i at det ikke blir fulgt opp tilstrekkelig nå.
- Mener at det er forskjell på hvorvidt man skal etterforske ut fra alderen til barnet.
- En utfordring er at 90 % ikke har ID-papirer.
- Behov for kompetanseheving – forståelsen av hva dette innebærer kan bli bedre.
- Mener at UDIs omsorgsansvar ikke kan sidestilles med forelderansvar i betydningen å være pådriver for at forsvinningssakene skal etterforskes.

PRESS påpeker følgende:

Enslige mindreårige asylsøkere over 15 år har per i dag et mangelfullt omsorgstilbud. Vi anbefaler at barnevernet snarest mulig overtar omsorgen for alle enslige mindreårige asylsøkere slik at de får et tilstrekkelig omsorgstilbud. Et bosted for barn med god bemanning og god fysisk standard er et viktig forebyggende tiltak for forsvinninger, men forebygging er som nevnt ikke denne rapportens fokus.

4.4. De lokale politidistriktenes ansvar

Utklipp fra rundskrivet:

DE LOKALE POLITIDISTRIKTENE

De lokale politidistrikter må i hvert enkelt tilfelle vurdere om det bør sendes ut en etterlysning av den enslige mindreårige, og gi sin anbefaling vedrørende dette til Politiets Utlendingsenhet. Dersom det lokale politidistrikt senere mottar informasjon om den enkelte enslige mindreårige som er av betydning for etterforskningen, skal det sendes melding om dette til Politiets Utlendingsenhet, med kopi til UDI Regionkontor Midt-Norge.

For å følge opp dette punktet tok PRESS kontakt med de fem politidistriktene som per i dag mottar forsvinningsmeldinger fra mottak. Referat fra PRESS sine samtaler med de enkelte politidistrikt følger.

Generelt

Felles for alle politidistriktene er at de vurderer hvert enkelt tilfelle, og setter i gang en etterforskning dersom de har mistanke om at det har skjedd noe kriminelt. Hvilket grunnlag denne vurdering er gjort på er derimot svært forskjellig.

Etter samtaler med de forskjellige politidistrikt har vi erfart at det ikke er nok kunnskap internt om hvem det er som egentlig har ansvar for forsvinningsmeldingene fra mottak. Vi har blitt satt over til flere avdelinger før vi har fått snakket med riktig person.

Holdninger og mangel på kunnskap om hvilke konsekvenser forsvinninger av EMA kan ha, viste seg å være et grunnleggende problem blant enkelte i de forskjellige politidistriktene. Vi fikk kommentarer som:

- ”Norske barn som forsvinner? Det er jo mer urovekkende”,
- ”ofte er både navn og alder på de feil”, ”hvor mener du vi skal lete da?”,
- ”det er forskjell på om det er en 7-åring som har forsvunnet og en 17-åring”,
- ”det blir ikke satt i gang etterforskning hvis personen bruker å forsvinne”.

Intervjuer med det enkelte politidistrikt:

Kriminalavdelingen ved Asker politidistrikt:

- Det har vært veldig stille i forhold til forsvinninger av EMA nå, har ikke hørt noe siden september 2007
- Dersom de får melding om at en EMA er savnet fra mottaket, blir dette etterlyst
- Det er ytterst sjelden disse dukker opp igjen
- Anser forsvinningene som ”hopping fra land til land” – at de enslige mindreårige bruker Norge som transittland
- Etterforsker ikke disse sakene
- De vet ikke hvor de skal begynne å lete, de har sjelden bilde
- Mener både navn og alder ofte er feil, noe som gjør det vanskelig å lete

Sandnes politistasjon, Rogaland politidistrikt:

- Leder for etterforskning kunne melde at de ikke fikk noen slike saker
- Dersom de skulle få en melding om en forsvinning av EMA, ville de ikke registrere dette i det vanlige systemet så fremt de ikke hadde mistanke om at noe kriminelt hadde skjedd.
- I dette politidistriktet var det spesiell forvirring rundt hvem det er som har ansvaret for disse sakene, og PRESS lyktes ikke i å få snakke med noen som fikk disse meldingene.

Ny samtale ca.28.01.2008 med etterforskningsleder ved Sandes politistasjon:

- Forsvinningene føres inn i en journal
- De etterlyses på vanlig måte
- De har en tjenestemann som har kontakt med mottaket
- Vurdering om forsvinningen skal etterlyses gjøres i samråd med mottaket
- De gjør ingen forskjell, barn er barn.

På spørsmål om hva de gjorde med de to forsvinningene som skjedde i fjor, ble ansatte veldig usikker. Han måtte finne mer ut av det og skulle ringe tilbake et par dager senere. Da han gjorde det, kunne han ikke finne noen som hadde sett noe til disse meldingene og lurer på om de kunne ha blitt sendt et annet sted eller blitt videresendt direkte til PU.

Salangen Lensmannskontor, Midtre Hålogaland politidistrikt:

- Har et godt samarbeid med mottaket med månedlige møter
- Får alltid melding når noen forsvinner på telefon og faks
- Så begynner de å nøste informasjon
- Lager alltid en savnet-melding og gjennomfører etterlysning i ELYS
- Varsler andre asylmottak og hører med det lokale busselskap m.m
- Involverer barnevernet og mottaket i etterforskningen
- Har kontakt med Kripas dersom det er mistanke om noe alvorlig (slik som i vanlige saker der folk forsvinner)
- Opptatt av at det ikke skjer ting som ikke skal skje med disse barna
- Operere ut i fra prinsippet at disse barna skal tilbake, og behandler disse sakene likt med andre saker der barn forsvinner

Lyngdal Lensmannskontor, Agder politidistrikt:

- Utlendingsseksjonen mener det kommer veldig an på opplysningene de har fått om det blir etterforsket eller ikke.
- Har nettopp fått ny lensmann (07.01.08) som derfor ikke har erfaringer med disse sakene, det er hun som er ansvarlig for etterforskningene.
- Den nye lensmannen sa at dersom de fikk melding om forsvinning av EMA ville de gjøre vanlig prosedyre som når et barn forsvinner.
- Dette igjen var avhengig av alderen på de forsvunnete
- Den forrige lensmannen kunne opplyse om at de ikke fører statistikk på de som blir meldt forsvunnet. Det ble ikke satt i gang etterforskning fordi de som regel pleier å komme tilbake. Mottaket kommer tilbake til politiet dersom det har gått lengre tid, men det skjer ikke.

Levanger Lensmannskontor, Nord-Trøndelag politidistrikt:

Person 1:

- Mottaket melder i fra til politiet via et skjema som fylles ut,
- Det undersøkes om forsvinningen er frivillig eller ikke
- Så prøver politiet å gjøre undersøkelser på om de fortsatt er i Levanger, er de hos venner osv.
- Deretter gjør ikke politiet så mye mer

Person 2:

- De får alltid melding fra mottaket
- Det blir foretatt undersøkelser
- Det er forskjellig om det blir etterforsket, avhengig av om de er borte i 2-3 dager eller lengre tid,
- Det er stor sjanse for at de dukker opp, de dukker ofte opp hos venner
- Dersom noen har vært etterlyst lenge, ser de an saken

- Har et ryddig forhold med mottaket, månedlige møter
- Har kontakt med politiets utlendingsenhet lokalt.

PRESS påpeker følgende:

Det er store variasjoner i de enkelte politidistrikts arbeid med forsvinningssaker. Dette tyder på at det ikke gjøres statlige prioriteringer for dette arbeidet, og at det ikke foreligger klare nok retningslinjer for det enkelte politidistrikts arbeid. Her bør retningslinjene revideres til å være en klarere arbeidsinstruks for politiet.

Vi merker oss også at få av de vi snakket med nevnte risikofaktorene i forsvinningssaker. Problemstillinger som omhandler EMAs utsatte posisjon, og forhold som menneskehandel, kidnapping eller annen kriminalitet ble bare unntaksvis nevnt. Vi frykter at dette representerer manglende kompetanse i de enkelte politidistrikt. I den gjeldende struktur, der bare fem politidistrikt i Norge er tilknyttet EMA-mottak, mener PRESS at det bør være mulig å oppnå høy grad av spisskompetanse, noe vi også vil tro at letter etterforskningsarbeidet.

Videre vil vi påpeke at flere av de holdningene vi møtte på i intervjuene ikke er i samsvar med de ambisjonene Norge setter seg i forhold til innfrielsen av barns rettigheter. Å ikke lete etter barn da man antar at disse har brukt Norge som transittland (jfr. Asker politistrikt) er å anse som brudd på Barnekonvensjonens artikkel 2 om ikke-diskriminering.

Videre opplyste noen mottak (se 4.2.) at de har meldt fra om forsvinningssaker til politiet, uten at de har hørt noe fra politiet. Dette er svært bekymringsfullt og kan vanskelig tolkes om noe annet enn at politiet ikke har fortatt seg noe for å finne barnet. Politiet skal i henhold til rundskrivet vurdere ettersøking av EMA, det er vanskelig å se for seg hva politiet vurderer i forhold til om de ikke innhenter informasjon fra mottaket der barna har bodd.

Det som synes som det største problemet er likevel mangel på retningslinjer for politiets arbeid i slike saker (se punkt 5. våre anbefalinger)

4.5. Politiets Utlendingsenhets ansvar

Utklipp fra rundskrivet:

POLITIETS UTLENDINGSENHET

Politiets Utlendingsenhet har det koordinerende ansvaret for arbeidet med enslige mindreårige som meldes savnet. Politiets Utlendingsenhet skal registrere alle asylsøkere som blir meldt savnet fra mottak. UDI Regionkontor Midt Norge er ansvarlig for at Politiets Utlendingsenhet er orientert og har oppdatert informasjon. Videre skal det lokale politidistrikt kontaktes for å undersøke hvilke etterforskningskritt politiet har foretatt seg. Politiets Utlendingsenhet skal følge opp hver sak, og bistå det lokale politidistrikt med sin kompetanse og nødvendig koordinering.

Politiets Utlendingsenhet har hovedansvaret for å avgjøre hvem som skal etterlyses og for at etterlysningen på landsbasis blir gjort riktig. Politiets Utlendingsenhet skal til enhver tid ha en samlet oversikt over hvor mange som er etterlyst. Alle etterlysninger av enslige mindreårige registreres med egen kode i ELYS.

Politiets Utlendingsenhet skal rapportere til Politidirektoratet og andre om status omkring saknede enslige mindreårige generelt og i enkeltsaker. De skal også ha mapper med opplysninger om hver enkelt søker og om hva politiet har gjort i saken. Politiet gir skriftlig melding til UDI Regionkontor Midt-Norge når de får inn informasjon om enslige mindreårige som har forsvunnet og når en sak er avsluttet. UDI Regionkontor Midt-Norge er ansvarlig for å videreformidle disse opplysningene til det lokale regionkontor.

Til tross for uttallige telefonsamtaler med Politiets Utlendingsenhet, har det ikke lyktes PRESS å få tak i noen i PU som vet noe om forsvinninger og det koordinerende ansvaret PU pålegges etter rundskrivet. Tvert imot hevder flere av de vi har snakket med at PU er helt feil avdeling å henvende seg til, ettersom de bare jobber med identifisering av asylsøkere og deres bevegelser forut for asylsøknaden, samt effektivering av negative vedtak. En representant fra Politidirektoratet som vi har vært i kontakt med mener at dette ansvaret ikke blir ivaretatt i praksis, og at PU kanskje er feil avdeling for et slikt koordineringsansvar. Vi vet at dette ansvaret tidligere lå hos Oslo politidistrikt (før opprettelsen av PU), men vet ikke om eventuelle rutiner og kompetanse ble overført til PU etter opprettelsen av dette.

PRESS påpeker følgende:

Dersom Politiets Utlendingsenhets ansvar er så hvilende som vi frykter etter våre undersøkelser, står politiet i realiteten uten en koordinerende instans for forsvinningssakene. Dette har konsekvenser for:

- samlet registrering av alle asylsøkere som blir meldt savnet fra mottak
- oppfølging av enkeltsaker og undersøkelse av hvilke etterforskningskritt det lokale politidistrikt har foretatt seg
- bistand til de lokale politidistriktene med kompetansetilbud og nødvendig koordinering
- etterlysningsarbeidet og nasjonal koordinering av dette
- rapportering til Politidirektoratet og andre om status omkring saknede enslige mindreårige generelt og i enkeltsaker
- rapportering til UDI både for statistikkens skyld og for UDI som omsorgsgiver

5. Våre anbefalinger

Vår undersøkelser viser at mange enslige mindreårige forsvinner fra asylmottak uten at de blir lett etter. Vi er spesielt bekymret for at flere mottak opplyser om at de melder saker til politiet, men aldri hører noe fra politiet. Dersom ikke de lokale politidistrikt innhenter opplysninger fra mottaket der det forsvunnet barnet har bodd har vi vanskeligheter med å se for oss hvordan de kan gjøre en god vurdering av risikoen barnet utsettes for, samt vurdering av videre tiltak i saken. PRESS anbefaler at rutinene endres slik at det lokale politidistrikt skal iverksette ettersøking av et hvert enslig barn som forsvinner fra mottak. Dette fordrer en kompetanseheving i de respektive politidistriktene der det finnes mottak eller omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere.

Oppsummert er følgende anbefalinger

- Felles retningslinjer for politiets etterforskning og ettersøking som sikrer en grundig etterforskning og ettersøking av alle saker med mål om å finne barna. Salangen Politidistrikt har etter vår mening en del gode rutiner som kan innføres som felles standarder.
- Forskning og kompetanseheving av alle etater i forhold til EMAs utsatte posisjon. Her er det særlig viktig å gi politiet informasjon om EMA og barnerettigheter.
- Tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre ettersøking og etterforskning av sakene.

PRESS - Redd Barna Ungdom
Postboks 6902 St. Olavsplass, 0130 Oslo
Besøksadresse: Storgata 38
Telefon: 21 01 68 70
Telefax: 21 01 68 71
E-mail: press@press.no
Hjemmeside: <http://www.press.no>

